

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Харківський національний педагогічний університет
імені Г. С. Сковороди

Калюжна Ю. І., Савельєва Т. П.

Методичні рекомендації
з ПІДГОТОВКИ КВАЛІФІКАЦІЙНИХ РОБІТ ДЛЯ ЗДОБУВАЧІВ
ПЕРШОГО (БАКАЛАВРСЬКОГО) ТА ДРУГОГО (МАГІСТЕРСЬКОГО)
РІВНІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ ХНПУ ІМЕНІ Г. С. СКОВОРОДИ

Освітня програма «Політологія»

Спеціальність 052 Політологія

(електронне видання)

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Харківський національний педагогічний університет
імені Г. С. Сковороди

Калюжна Ю.І., Савельєва Т.П.

Методичні рекомендації
з ПІДГОТОВКИ КВАЛІФІКАЦІЙНИХ РОБІТ ДЛЯ ЗДОБУВАЧІВ
ПЕРШОГО (БАКАЛАВРСЬКОГО) ТА ДРУГОГО (МАГІСТЕРСЬКОГО)
РІВНІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ ХНПУ ІМЕНІ Г.С. СКОВОРОДИ

Освітня програма «Політологія»

Спеціальність 052 Політологія

(електронне видання)

ЗАТВЕРДЖЕНО
редакційно-видавничою радою
Харківського національного
педагогічного університету
імені Г. С. Сковороди
Протокол № 2 від 15 лютого 2023 р.

УДК: 32(072)

УКЛАДАЧІ:

Калюжна Юлія Іванівна — кандидат політичних наук, доцент кафедри політології, соціології і культурології Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди;

Савельєва Тетяна Павлівна — кандидат політичних наук, викладач кафедри політології, соціології і культурології Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди;

РЕЦЕНЗЕНТИ:

Дібікова Юлія Сергіївна — кандидат політичних наук, доцент, доцент кафедри політології, соціології і культурології Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди;

Панасенко Ганна Сергіївна — кандидат політичних наук, доцент, доцент кафедри туристичного бізнесу та країнознавства Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна.

Калюжна Ю.І., Савельєва Т.П.

Методичні рекомендації з підготовки кваліфікаційних робіт для здобувачів першого (бакалаврського) та другого (магістерського) рівнів вищої освіти ХНПУ імені Г. С. Сковороди. Освітня програма «Політологія». Спеціальність 052 Політологія. – Х.: ХНПУ імені Г. С. Сковороди, 2023. – 48 с.

Затверджено редакційно-видавничою радою Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди
Протокол № 2 від 15 лютого 2023 р.

Видано за рахунок укладачів

© Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди
© Калюжна Ю.І., Савельєва Т.П

ЗМІСТ

1. Загальні положення.....	5
2. Основні етапи підготовки кваліфікаційної роботи	7
3. Права та обов'язки здобувача	8
4. Права та обов'язки наукового керівника	9
5. Структура, зміст та обсяг кваліфікаційної роботи	10
6. Правила оформлення кваліфікаційної роботи	16
7. Академічна доброчесність як основа науково-дослідної роботи здобувачів вищої освіти.....	20
8. Правила цитування та посилання на використанні джерела	26
9. Порядок підготовки здобувача до захисту кваліфікаційної роботи.....	28
10. Порядок проведення захисту та критерії оцінювання кваліфікаційної роботи	29
11. Список допоміжних джерел	33
<i>Додаток 1. Зразок оформлення титульного аркуша до магістерської кваліфікаційної роботи</i>	<i>36</i>
<i>Додаток 1а. Зразок оформлення титульного аркушу до бакалаврської кваліфікаційної роботи</i>	<i>37</i>
<i>Додаток 2. Зразок оформлення анотації до кваліфікаційної роботи</i>	<i>38</i>
<i>Додаток 3. Зразок оформлення змісту кваліфікаційної роботи.....</i>	<i>39</i>
<i>Додаток 4. Зразок оформлення умовних позначень та скорочень до кваліфікаційної роботи</i>	<i>40</i>
<i>Додаток 5. Бланк завдання для кваліфікаційної роботи</i>	<i>41</i>
<i>Додаток 6. Список використаних джерел.....</i>	<i>43</i>
<i>Додаток 7. Бланк заяви про ознайомлення з нормативною базою перевірки кваліфікаційної роботи на плагіат.....</i>	<i>44</i>
<i>Додаток 8. Типові приклади бібліографічного опису</i>	<i>45</i>

1. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Методичні рекомендації з підготовки кваліфікаційних робіт для здобувачів першого (бакалаврського) та другого (магістерського) рівнів вищої освіти ХНПУ імені Г. С. Сковороди (далі Університет) спеціальності 052 Політологія укладено на основі: *«Положення про кваліфікаційну роботу здобувачів першого (бакалаврського) і другого (магістерського) рівнів вищої освіти ХНПУ імені Г. С. Сковороди»* (у новій редакції), *«Положення про організацію освітнього процесу в Харківському національному педагогічному університеті імені Г. С. Сковороди»* (у новій редакції), *«Освітньої програми «Політологія» для здобувачів першого (бакалаврського) та другого (магістерського) рівнів вищої освіти спеціальності Політологія*, Закону України *«Про вищу освіту»* та інших нормативних документів МОН України.

Кваліфікаційна робота здобувачів першого (бакалаврського) і другого (магістерського) рівнів вищої освіти є самостійним теоретико-прикладним науковим дослідженням, що виконується відповідно до навчального плану на завершальному етапі навчання за освітньою програмою «Політологія» відповідного освітнього рівня.

Кваліфікаційна робота – самостійна науково-дослідна робота, що виконує кваліфікаційну функцію, тобто готується з метою публічного захисту й отримання академічного ступеня бакалавра або магістра.

Метою написання кваліфікаційної роботи є опанування здобувачами інтегрованою здатністю розв'язувати складні завдання й проблеми в певній галузі професійної діяльності або у процесі навчання, що передбачає проведення дослідницько-пошукових дій на основі засвоєних за весь період навчання загальних, спеціальних (фахових) компетентностей відповідно до вимог освітніх програм.

Основне завдання її автора – продемонструвати рівень своєї наукової кваліфікації, уміння самостійно вести науковий пошук і вирішувати конкретні наукові завдання. Науковий зміст кваліфікаційної роботи має внутрішню єдність і відображає хід та результати розробки вибраної теми. Вона носить як узагальнюючий характер, оскільки це своєрідний підсумок підготовки

бакалавра / магістра, так і є самостійним оригінальним науковим дослідженням здобувача вищої освіти.

Бакалаврська кваліфікаційна робота є дослідженням у рамках освітньої програми конкретного проблемного питання або науково-практичного (методичного) завдання з елементами наукового пошуку.

Магістерська кваліфікаційна робота є самостійним дослідженням наукової проблеми. Вона є видом академічної роботи, що систематизує набуті здобувачем знання та вміння у сфері політичної науки. Кваліфікаційна робота магістра передбачає проведення наукових досліджень із проблем політичної науки. Кваліфікаційній комісії здобувачем магістерського рівня вищої освіти обов'язково подаються матеріали, що характеризують наукову практичну цінність виконаної роботи – друківані тези, статті, методичні розробки та ін.

Виконання й захист кваліфікаційної роботи дозволяють визначити рівень теоретичної та практичної підготовки здобувача, перевірити його здатність бути дипломованим фахівцем із відповідної освітньої програми.

Виконання кваліфікаційної роботи передбачає:

- поглиблення, систематизацію та закріплення отриманих за час навчання компетентностей здобувача;
- розвиток здатності обирати й аналізувати наукову або практичну проблему, робити висновки й узагальнення, застосовувати знання для вирішення конкретних наукових, виробничих та інших завдань, обґрунтовувати конкретні рекомендації, які можуть мати теоретичний і / або практичний характер;
- розвиток навичок самостійної роботи та творчого науково-дослідного пошуку;
- опанування методологією організації та проведення наукових досліджень;
- визначення рівня підготовленості випускника до майбутньої професійної діяльності, самовдосконалення і продовження навчання для здобуття наступного рівня вищої освіти.

2. ОСНОВНІ ЕТАПИ ПІДГОТОВКИ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ

Основними етапами підготовки та захисту кваліфікаційної роботи є:

1. вибір теми (кафедрою пропонується орієнтовний список тем кваліфікаційних робіт) та схвалення її кафедрою, затвердження вченою радою факультету (про що видається відповідний наказ по Університету);
2. формування спільно з науковим керівником завдання та календарного графіка виконання кваліфікаційної роботи (*див. Додаток 5*);
3. складання робочого плану кваліфікаційної роботи;
4. підбір та аналіз джерел;
5. збір фактичного матеріалу, проведення дослідно-пошукової роботи, написання тексту, апробація результатів на конференціях, публікація статей, тез доповідей тощо;
6. узгодження з науковим керівником тексту кваліфікаційної роботи та отримання здобувачем індивідуальних консультацій;
7. обов'язкова перевірка на плагіат, отримання сертифіката;
8. остаточне оформлення кваліфікаційної роботи та подання її науковому керівнику й рецензенту;
9. попередній захист кваліфікаційної роботи на кафедрі;
10. подання та реєстрація кваліфікаційної роботи, а також подання відгуку наукового керівника, рецензій та інших супровідних документів для ознайомлення Кваліфікаційній комісії;
11. публічний захист кваліфікаційної роботи перед Кваліфікаційною комісією.

Згідно зі встановленим порядком на підставі особистої заяви здобувача на засіданні кафедри ухвалюється тема його кваліфікаційної роботи та призначається науковий керівник.

Теми кваліфікаційних робіт затверджуються:

- у вересні – жовтні четвертого року навчання для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти;
- не пізніше 15 квітня першого року навчання для здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти.

За необхідності, але не пізніше ніж до 1 жовтня для здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти другого року навчання, тема кваліфікаційної роботи може уточнюватися або змінюватися, про що ухвалюється відповідне рішення кафедри.

Рецензенти кваліфікаційних робіт призначаються з числа науково-педагогічних працівників Університету (внутрішні рецензенти з випускної кафедри), які мають наукові ступені, вчені звання, чиї наукові дослідження за напрямом дотичні до наукових досліджень здобувача. До зовнішнього рецензування залучаються науково-педагогічні працівники інших закладів вищої освіти із науковими ступнями і вченими званнями, а також висококваліфікованих фахівців із галузі, що відповідає темі кваліфікаційної роботи (зовнішні рецензенти).

Для кваліфікаційної роботи здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти необхідна одна рецензія (внутрішня), а для здобувачів другого (магістерського) – дві (внутрішня і зовнішня).

3. ПРАВА ТА ОБОВ'ЯЗКИ ЗДОБУВАЧА

Здобувач зобов'язаний:

- чітко дотримуватися графіка виконання кваліфікаційної роботи, а у випадках його порушення надавати аргументовані пояснення науковому керівнику або завідувачу кафедри;
- своєчасно (відповідно до графіка) подавати науковому керівнику текст кваліфікаційної роботи (частинами та в завершеному вигляді);
- оформити кваліфікаційну роботу відповідно до Національних стандартів та технічних вимог;
- дотримуватися вимог нормативних документів щодо академічної доброчесності, персонально відповідати за наявність академічного плагіату у кваліфікаційній роботі;
- аргументовано і тактовно реагувати на зауваження наукового керівника та рецензента, давати обґрунтовані відповіді на запитання

членів Кваліфікаційної комісії та присутніх на публічному захисті кваліфікаційної роботи.

Здобувач має право:

- пропонувати власну тему кваліфікаційної роботи з обґрунтуванням її актуальності;
- обирати наукового керівника;
- порушувати питання перед кафедрою про зміну наукового керівника, якщо для цього є вагомі підстави;
- мати повний доступ до всіх інформаційних баз даних та ресурсів Університету, наукової бібліотеки, кафедри;
- користуватися допомогою наукового керівника при підготовці кваліфікаційної роботи;
- ознайомитись з рецензією (рецензіями) на свою кваліфікаційну роботу до її захисту.

4. ПРАВА ТА ОБОВ'ЯЗКИ НАУКОВОГО КЕРІВНИКА

Керівник кваліфікаційної роботи зобов'язаний:

- надавати здобувачу допомогу у виборі й обґрунтуванні теми, складанні плану та визначенні етапів виконання роботи, підборі джерел та обранні методів дослідження, написанні, оформленні роботи, підготовці її до публічного захисту тощо;
- надавати допомогу у складанні індивідуального плану роботи та контролювати його виконання;
- проводити систематичні консультації для окремих здобувачів та семінари для групи здобувачів, що виконують кваліфікаційні роботи на споріднені за змістом чи характером теми;
- протягом усього періоду виконання кваліфікаційної роботи на основі аналізу підготовлених здобувачем матеріалів контролювати цей процес та періодично інформувати кафедру про стан підготовки роботи;

- надавати допомогу здобувачу в підготовці наукових публікацій за результатами дослідження та сприяти їх опублікуванню у фахових виданнях, матеріалах наукових конференцій, симпозіумів, круглих столів та ін.;
- нести відповідальність за випадки виявлення академічного плагіату у кваліфікаційній роботі здобувача;
- надати об'єктивний письмовий відгук про кваліфікаційну роботу здобувача (з висновком щодо можливості її захисту) не пізніше як за два тижні до захисту на засіданні Кваліфікаційної комісії.

Науковий керівник має право:

- ознайомитись з рецензією (рецензіями) на кваліфікаційну роботу здобувача до її захисту;
- брати участь у відкритому засіданні Кваліфікаційної комісії, на якому захищається кваліфікаційна робота, підготовкою якої він керував.

5. СТРУКТУРА, ЗМІСТ ТА ОБСЯГ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ

У кваліфікаційній роботі здобувачів першого (бакалаврського) і другого (магістерського) рівнів вищої освіти розкривається *сутність та актуальність проблеми*, що розглядається, вказується *ступінь її наукової дослідженості*, *обґрунтовуються елементи наукової новизни та практична значущість*. Проблема розглядається всебічно на основі аналізу літератури, наукових джерел, вивчених фактів і явищ, даних прикладного дослідження та ін.

Кваліфікаційна робота повинна:

- виявити рівень спеціальної підготовки здобувача, який відповідає кваліфікаційним вимогам освітньої програми «Політологія» спеціальності 052 «Політологія» першого (бакалаврського) або другого (магістерського) рівнів вищої освіти;

- виявити здатність та вміння здобувача застосовувати отримані знання з фахових дисциплін для вирішення практичних завдань на основі використання емпіричних і теоретичних методів дослідження;
- базуватись на застосуванні прогресивних методів досліджень;
- містити обґрунтування актуальності теми, її теоретичної та практичної цінності;
- засвідчувати самостійність та системність підходу здобувача під час виконання дослідження з конкретної проблеми;
- демонструвати обізнаність здобувача з науковою літературою за темою дослідження;
- містити аналіз різних поглядів з посиланнями на джерела (у вигляді посилань або цитувань) та обов'язкове формулювання аргументованої авторської позиції щодо порушених у роботі дискусійних питань;
- повністю розкривати тему дослідження, містити аргументоване обґрунтування висновків і пропозицій, що становлять наукову та практичну цінність.

Структура кваліфікаційної роботи складається з:

- титульної сторінки визначеного зразка (*див. Додаток 1, Додаток 1а*);
- анотації та «ключових слів» (українською та англійською мовами) до однієї сторінки (*див. Додаток 2*);
- змісту (*див. Додаток 3*);
- переліку умовних позначень та скорочень (за необхідності) (*див. Додаток 4*);
- вступу;
- окремих розділів, що складаються з підрозділів;
- загальних висновків;
- списку використаних джерел (у тому числі закордонних видань – мовою країн Європейського Союзу) (*див. Додаток 6*);
- додатків (таблиць, діаграм, ілюстрацій, документів, розрахунків, методичних розробок тощо (за необхідності)).

У *вступі* розкривається актуальність обраної теми, формулюються мета та завдання, визначаються методи та етапи дослідження, аналізується джерельна база, виокремлюються різні погляди, характеризуються основні тенденції в розробленні проблеми, її теоретико-методологічні аспекти; обґрунтовується необхідність подальших розвідок тощо.

Обсяг вступу кваліфікаційної роботи – 3-5 сторінок.

Вступ повинен мати таку структуру:

- обґрунтування актуальності теми;
- визначення об'єкта та предмета дослідження;
- характеристику ступеня дослідження проблеми у спеціальній науковій літературі;
- визначення мети та завдань дослідження;
- огляд джерельної бази дослідження;
- характеристику методології дослідження;
- обґрунтування практичного значення отриманих результатів, дані про їх апробацію, публікації тощо.

Обґрунтування актуальності теми – обов'язкова вимога до кваліфікаційної роботи. Висвітлення теоретичного і практичного значення розробки обраної теми дослідження (до однієї сторінки).

Об'єкт дослідження – це явище, подія, процес, певні суспільно-політичні відносини тощо, які зумовлюють проблему, і обрані автором-здобувачем для вивчення.

Предмет дослідження міститься у межах об'єкта. Він лише вказує на суттєві зв'язки та відношення, властивості, аспекти, функції, які є визначальними для даного дослідження. Предмет визначає тему дослідження, він також відображається у самій назві роботи.

Для того, щоб проаналізувати ступінь дослідження обраної теми, автором роботи складається короткий *огляд джерельної бази дослідження*, завдяки якому робиться висновок, що обрана тема потребує подальшого вивчення.

Мета дослідження повинна відображати його кінцеві прогнозовані результати. Мета пов'язана з об'єктом і предметом дослідження, а також з його кінцевим результатом.

Для досягнення поставленої мети дослідження здобувач визначає послідовне виконання відповідних **завдань**: «проаналізувати», «узагальнити», «описати», «встановити», «удосконалити», «розвинути», «обґрунтувати», «розробити» тощо. Завдання повинні формулюватися точно й конкретно, оскільки їх вирішення повинно визначати зміст розділів кваліфікаційної роботи.

Об'єкт, предмет і мета дослідження повинні бути логічно взаємоузгодженими й пов'язаними між собою та з темою кваліфікаційної роботи.

Важливим етапом кваліфікаційної роботи є вибір **методів дослідження**.

Вони використовуються як інструмент, завдяки якому досягається визначена мета роботи. Під час написання кваліфікаційної роботи здобувач повинен обирати та використовувати ті методи, за допомогою яких можлива реалізація поставлених у дослідженні завдань.

Наукова новизна отриманих результатів. У вступі подається коротка анотація нових наукових положень чи рішень, запропонованих здобувачем особисто. Необхідно показати відмінність отриманих результатів від відомих раніше, описати ступінь новизни: *уперше розроблений, запропонований, синтезований, удосконалений (модифікований), одержав подальший розвиток тощо.*

Теоретичне та практичне значення отриманих результатів. Подаються відомості про практичне застосування одержаних результатів дослідження або рекомендації щодо їх використання.

Особистий внесок автора. У разі використання у кваліфікаційній роботі ідей чи розробок, що належать співавторам, разом з якими були написані наукові праці, підготовлені доповіді та виконані спільні дослідження, здобувач повинен відзначити цей факт у кваліфікаційній роботі з обов'язковою вказівкою конкретного особистого внеску.

Апробація результатів роботи. Зазначається, на яких конференціях, семінарах доповідалися результати дослідження тощо.

Публікації. Наявність публікацій є підтвердженням апробації результатів наукового дослідження. Обов'язковою умовою допуску до захисту кваліфікаційної роботи здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти є наявність не менше 2 публікацій. Зазначається кількість та назви статей у наукових журналах, збірниках наукових праць, матеріалів і тез конференцій, у яких опубліковані результати кваліфікаційної роботи.

Основна частина повинна відповідати таким вимогам:

- думки, судження та міркування автора мають бути логічно пов'язані між собою, увесь текст роботи має бути підпорядкований одній головній ідеї;
- робота повинна завершуватись обґрунтованими, вмотивованими загальними висновками;
- основна частина кваліфікаційної роботи складається з 2-3 розділів:
 - зміст розділів повинен відповідати темі кваліфікаційної роботи та повністю її розкривати;
 - назви розділів не повинні збігатися з назвою всієї роботи;
 - матеріал у розділах повинен викладатися логічно, лаконічно та аргументовано та відповідати вимогам, які висуваються до кваліфікаційних робіт;
 - кожний розділ кваліфікаційної роботи містить в собі декілька підрозділів, які мають бути пов'язані між собою;
 - зазвичай, у першому розділі кваліфікаційної роботи – теоретико-методологічному – наводиться огляд літератури за темою роботи, вибір напрямів дослідження, визначається сутність об'єкта та предмету дослідження;
 - у другому / третьому розділі розкривається основний зміст дослідження та / або обґрунтовуються результати власного авторського дослідження;
 - кожен розділ роботи завершується короткими висновками (один-два абзаци), в яких зазначають те позитивне, що вдалось виявити в

результаті дослідження розглянутого питання, а також ті недоліки та проблеми, що були охарактеризовані в ході дослідження.

Загальні висновки. Логічним завершенням кваліфікаційної роботи є формулювання загальних висновків. Висновки подаються у вигляді окремих лаконічних умовиводів і суджень та повинні максимально відповідати поставленим завданням.

У висновках необхідно відображати не тільки те позитивне, що вдалося виявити в результаті дослідження обраної теми, а й можливі недоліки та проблеми, а також сформулювати конкретні рекомендації та пропозиції щодо їх усунення. У висновках слід наголошувати на якісних та кількісних показниках отриманих результатів, обґрунтовувати достовірність результатів дослідження, окреслювати шляхи розв'язання та удосконалення досліджуваної проблеми, подавати зроблені узагальнення, які надалі складуть основу доповіді здобувача під час захисту кваліфікаційної роботи перед Кваліфікаційною комісією.

Обсяг висновків становить – 2-4 сторінки.

Обсяг основного тексту кваліфікаційної роботи орієнтовно становить:

- 40-50 сторінок друкованого тексту для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти;
- 50-60 сторінок друкованого тексту для здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти.

До основного тексту не зараховуються сторінки зі списком використаних джерел, переліком умовних позначень і додатків, а також сторінки основного змісту без тексту, на яких розміщені лише таблиці, схеми, рисунки (ці сторінки входять до загального обсягу тексту роботи). Загальний обсяг тексту кваліфікаційної роботи не регламентується. Сторінки всіх структурних компонентів кваліфікаційної роботи підлягають наскрізній нумерації.

6. ПРАВИЛА ОФОРМЛЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ

Титульна сторінка кваліфікаційної роботи містить: назву профільного міністерства, повну назву Університету, факультету та кафедри; тему кваліфікаційної роботи; освітню програму; освітній рівень; прізвище, ім'я та по батькові здобувача; прізвище, ім'я та по батькові наукового керівника й рецензента (рецензентів), їх наукові ступені та вчені звання (*див. Додаток 1, Додаток 1а*). Форма титульної сторінки для копіювання - **БЛАНК**

На другій сторінці кваліфікаційної роботи зазначаються анотації та «ключові слова» (українською та англійською мовами) (*див. Додаток 2*).

Анотація до кваліфікаційної роботи – один з блоків кваліфікаційної роботи, що пишеться для короткого ознайомлення з науковим дослідженням.

Анотація кваліфікаційної роботи має бути стислою, інформативною.

Анотація повинна містити:

- прізвище та ініціали автора роботи;
- тему роботи;
- освітній рівень, шифр та назву спеціальності, назву кафедри;
- кількість сторінок;
- перелік ключових слів (5-15 слів);
- стислий опис роботи.

Текст кваліфікаційної роботи починається зі *змісту*, який розташовується після анотації та відображає структуру роботи (перелік умовних позначень та скорочень, вступ, послідовно назви розділів та підрозділів, висновки, список використаних джерел, додатки тощо) із зазначенням сторінок їх розміщення (*див. Додаток 3*).

Враховуючи специфіку кваліфікаційної роботи, за необхідності, на наступній сторінці після змісту наводиться *перелік умовних позначень та скорочень* (*див. Додаток 4*).

Умовні позначення та скорочення використовуються у разі наведення у роботі специфічної термінології, маловідомих скорочень, нових символів, позначень, їх перелік надається перед вступом і вноситься до змісту. Їх друкують у дві колонки, де зліва наводять скорочену назву, а справа – її

тлумачення. Якщо у кваліфікаційній роботі спеціальні терміни, скорочення, символи, позначення повторюються менше ніж три рази, перелік не складають, а їх розшифрування наводять у тексті при першому згадуванні.

Кожна структурна частина кваліфікаційної роботи (зміст, перелік умовних позначень, вступ, розділи, загальні висновки, список використаних джерел, додатки) починається з нової сторінки та озаглавлюється великими літерами, наприклад: ВСТУП, РОЗДІЛ, ДОДАТКИ. Розділ та його назву відцентровують відповідно до тексту роботи.

Назви підрозділів подаються з абзацу з великої літери (номер підрозділу повинен складатися із двох цифр: з номера розділу та порядкового номера підрозділу, новий підрозділ повинен починатися з абзацу через один рядок).

Текст кваліфікаційної роботи друкується з одного боку сторінки аркуша формату А4.

Поля на сторінках розміщуються так: ліворуч – 30 мм, праворуч – 10 мм, зверху – 20 мм, знизу – 20 мм.

Усі сторінки тексту нумеруються. **Нумерація** починається з титульної сторінки, але порядковий номер сторінки на ній не вказується; на всіх наступних він розташовується праворуч зверху.

Текст кваліфікаційної роботи необхідно набирати шрифтом Times New Roman; розмір кегля – 14; інтервал між рядками – 1,5. Текст роботи не потрібно перевантажувати маркерами, курсивом, іншими шрифтами.

Повна ідентичність друкованого тексту та електронного файлу обов'язкова.

Бібліографічне оформлення роботи повинно відповідати вимогам Національного стандарту України ДСТУ 8302:2015 [13]. Типові приклади бібліографічного опису – у [Додатку 6](#).

Список використаних джерел має містити публікації вітчизняних і закордонних авторів, на які є посилання в роботі та чий дослідження прямо чи опосередковано використано для засвідчення авторської думки (монографії, навчально-методична, спеціальна література, фахові видання, Інтернет-ресурси), законодавчі, нормативні акти. Усі джерела наводять мовою видання.

До списку використаних джерел, оформленого з урахуванням усіх чинних вимог, слід включати новітні видання (опубліковані за останні 5 років), у тому числі електронні носії та Інтернет-джерела, обсяг новітніх видань має становити не менше 25% від загальної кількості джерел.

Використані джерела розміщуються в алфавітному порядку за прізвищами авторів або першими словами назв творів, записаних без автора, спочатку кириличні видання, потім видання латиною (див. [Додаток 6](#)).

Типові приклади оформлення бібліографічного опису використаних джерел – [Додаток 8](#).

Максимальний обсяг цитувань для кваліфікаційних робіт не повинен перевищувати 40% від загального обсягу тексту, а робота допускається до захисту за умови, якщо **її текст визнається оригінальним (з високою унікальністю) не менше 70%**.

При оформленні *додатків* слід звернути увагу на наступне. У додатках можуть бути наведені відповідні форми документів, тексти програм, громіздкі таблиці, малюнки, розроблені анкети тощо. Додатки розміщують після використаних джерел у порядку появи посилань у тексті кваліфікаційної роботи. Додатки позначають послідовно цифрами або великими літерами української абетки.

Кваліфікаційна робота виконується державною мовою.

Обов'язкова умова якості кваліфікаційної роботи – її науковість, чітка логіка викладу матеріалу, правильність мовностилістичного оформлення. Текст повинен бути старанно вивіреним та відредагованим автором після комп'ютерного набору перед друком. Відповідальність за достовірність використаних у роботі числових, фактичних даних, цитат тощо несе автор-здобувач.

Для перевірки на плагіат кваліфікаційна робота готується відповідно до Порядку перевірки здобувачів освіти другого (магістерського) рівня вищої освіти на наявність текстових запозичень (див. п.2) [19]:

- здобувач освіти готує два електронних примірники кваліфікаційної роботи:

- повний текст кваліфікаційної роботи, назва файлу включає: прізвище автора_ім'я_факультет_рік захисту англійськими літерами (наприклад, Petrenko_Petro_faculty_social-and-behavioral-science_2022 у форматі *.pdf;
- текст кваліфікаційної роботи (для перевірки на плагіат), в якому видалений «ТИТУЛЬНИЙ АРКУШ», «ЗМІСТ», «ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ», «ДОДАТКИ», «СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ», рисунки і таблиці у вигляді скріншотів і / або неформатованого тексту у форматах: *.doc, *.docx, *.rtf. Назва файлу включає: прізвище автора_ім'я_факультет_рік захисту_ check англійськими літерами (наприклад, Petrenko_Petro_faculty-social-and-behavioral-science_2022_check).
- Керівник кваліфікаційної роботи отримує від здобувача освіти текстовий та електронний варіанти роботи, перевіряє їх ідентичність. Не пізніше як за місяць до атестації рішенням засідання кафедри визначається термін (3 робочих дні), протягом якого здобувачі вищої освіти зобов'язані надіслати з власних електронних адрес два примірники (повний і скорочений) кваліфікаційної роботи на корпоративну електронну пошту кафедри (kaf-politology-sociology@hnpu.edu.ua).
- При поданні на кафедру кваліфікаційної роботи здобувач вищої освіти заповнює заяву за прийнятою формою (Додаток 7), в якій засвідчує ознайомлення з нормативною базою перевірки поданої ним роботи на плагіат, відсутність запозичень з друкованих та електронних джерел, що не підкріплені відповідними посиланнями, і інформованість про можливі санкції у разі виявлення плагіату; підписана за формою заява залишається на кафедрі, на якій була виконана кваліфікаційна робота (зберігається 1 рік після захисту).

Відповідно до п. 2.2.6 Порядку перевірки здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти на наявність текстових запозичень, кваліфікаційні роботи, які мають низький рівень оригінальності тексту (менше

ніж 70%) за рішенням кафедри, повертаються здобувачам на доопрацювання (на термін не більше 7-ми календарних днів). Після чого кваліфікаційна робота направляється на повторну платну перевірку, вартість якої визначена дійсною угодою ХНПУ імені Г. С. Сковороди з ТОВ «Антиплагіат».

Відповідно п. 2.2.7 Порядку, кваліфікаційні роботи, які мають низький рівень оригінальності тексту за результатами повторної перевірки не допускаються до захисту.

Здобувачам рекомендується при підготовці кваліфікаційної роботи використовувати самоперевірку на плагіат за допомогою відкритих програмних ресурсів.

Після перевірки на плагіат та отримання сертифіката (в якому зазначено про високий рівень унікальності кваліфікаційної роботи, тобто не менше 70%) здобувач належним чином оформлює кваліфікаційну роботу, брошурує її та передає науковому керівнику для ознайомлення і написання відгуку.

7. АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ ЯК ОСНОВА НАУКОВО-ДОСЛІДНОЇ РОБОТИ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Науково-дослідна робота здобувачів вищої освіти повинна здійснюватись відповідно до встановлених українським законодавством правил та принципів *академічної доброчесності*. Згідно із Законом України «Про освіту» ([Стаття 42](#)) під **академічною доброчесністю** слід розуміти *«сукупність етичних принципів та визначених законом правил, якими мають керуватися учасники освітнього процесу під час навчання, викладання та провадження наукової (творчої) діяльності з метою забезпечення довіри до результатів навчання та / або наукових (творчих) досягнень»* [21].

Внутрішня політика Університету (ХНПУ імені Г. С. Сковороди), щодо забезпечення принципів академічної доброчесності та етики академічних взаємовідносин регламентована наступною нормативно-правовою базою:

- [Законом України «Про освіту»](#);
- [Законом України «Про вищу освіту»](#);

- спеціальними законами України «Про професійну освіту», «Про фахову передвищу освіту» та ін.;
- [Законом України «Про наукову та науково-технічну діяльність»](#);
- нормативними актами Кабінету Міністрів України, центральних органів виконавчої влади, що мають у сфері свого підпорядкування заклади освіти та / або наукові установи; статутами та іншими внутрішніми нормативними документами закладів освіти та наукових установ, на підставі Листа МОН України від 15.08.2018 № 1/11-8681 «Лист-рекомендації щодо запобігання академічному плагіату та його виявлення в наукових роботах» та Листа МОН України від 20 травня 2020 р. № 1/9-263 «До питання уникнення проблем і помилок у практиках забезпечення академічної доброчесності»;
- [Проектом Закону України «Про академічну доброчесність»](#);
- Закону України «Про авторське право і суміжні права» тощо.

Відповідно до рекомендацій для ЗВО щодо розробки та впровадження університетської системи забезпечення академічної доброчесності, затвердженими Рішенням Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти від 29 жовтня 2019 року, університетська система забезпечення принципів академічної доброчесності та етики академічних взаємовідносин складається з п'яти складників:

- [Кодекс академічної доброчесності ХНПУ імені Г.С. Сковороди](#) [8];
- [Положення про комісію з питань академічної доброчесності](#) [17];
- [Етичний кодекс ХНПУ імені Г.С. Сковороди](#) [7];
- [Положення про комісію з етики та управління конфліктами](#) [16];
- [Декларація про дотримання академічної доброчесності в Харківському національному педагогічному університеті імені Г. С. Сковороди](#) [3].

Дотримання академічної доброчесності здобувачами вищої освіти передбачає:

- самостійне виконання навчальних завдань, завдань поточного та підсумкового контролю результатів навчання (для осіб з особливим освітніми потребами ця вимога застосовується з урахуванням їх індивідуальних потреб і можливостей);

- посилання на джерела інформації у разі використання ідей, розробок, тверджень, відомостей;
- дотримання норм законодавства про авторське право і суміжні права;
- надання достовірної інформації про результати власної навчальної (наукової) діяльності, використані методики досліджень і джерела інформації.

Частина 4 статті 42 Закону України «Про освіту» визначає такі основні види порушень академічної доброчесності [21]:

Академічний плагіат – оприлюднення (частково або повністю) наукових (творчих) результатів, отриманих іншими особами, як результатів власного дослідження (творчості), та/або відтворення опублікованих текстів (оприлюднених творів мистецтва) інших авторів без зазначення авторства.

Вирізняють такі основні різновиди академічного плагіату:

- дослівне запозичення текстових фрагментів без оформлення їх як цитат з посиланням на джерело (в окремих випадках некоректним вважають навіть використання одного слова без посилання на джерело, якщо це слово використовують в унікальному значенні, наданому цим джерелом);
- використання інформації (факти, ідеї, формули, числові значення тощо) з джерела без посилання на це джерело;
- перефразування тексту джерела у формі, що є близькою до оригінального тексту, або наведення узагальнення ідей, інтерпретацій чи висновків з певного джерела без посилання на це джерело;
- подання як власних робіт (дисертацій, монографій, навчальних посібників, статей, тез, звітів, контрольних, розрахункових, курсових, дипломних та магістерських робіт, есе, рефератів тощо), виконаних на замовлення іншими особами, у тому числі робіт, стосовно яких справжні автори надали згоду на таке використання.

Самоплагіат – оприлюднення (частково або повністю) власних раніше опублікованих наукових результатів як нових наукових результатів.

Типовими прикладами самоплагіату є:

- *дуплікація публікацій* – публікація однієї й тієї самої наукової роботи (цілком або з несуттєвими змінами) в декількох виданнях, а також

повторна публікація (цілком або з несуттєвими змінами) раніше оприлюднених статей, монографій, інших наукових робіт, як нових наукових робіт;

- дублювання наукових результатів – публікація одних і тих самих наукових результатів, в різних статтях, монографіях, інших наукових працях, як нових результатів, які публікуються вперше;

- подання у звітах з виконання наукових проєктів результатів, що містилися у попередніх роботах, як отриманих при виконанні відповідного проєкту;

- агрегування чи доповнення даних – суміщення старих і нових даних без їх чіткої ідентифікації з відповідними посиланнями на попередні публікації;

- деагрегування даних – публікація частини раніше опублікованих даних без посилання на попередню публікацію;

- повторний аналіз раніше опублікованих даних без посилання на попередню публікацію цих даних та раніше виконаного їх аналізу.

Фабрикація – вигадкування даних чи фактів, що використовуються в освітньому процесі чи наукових дослідженнях.

Фальсифікація – свідомо зміна чи модифікація вже наявних даних, що стосуються освітнього процесу чи наукових досліджень.

Списування – виконання письмових робіт із залученням зовнішніх джерел інформації, крім дозволених для використання, зокрема під час оцінювання результатів навчання.

Обман – надання завідомо неправдивої інформації стосовно власної освітньої (наукової, творчої) діяльності чи організації освітнього процесу; формами обману є, зокрема, академічний плагіат, самоплагіат, фабрикація, фальсифікація та списування.

Хабарництво – надання (отримання) учасником освітнього процесу чи пропозиція щодо надання (отримання) коштів, майна, послуг, пільг чи будь-яких інших благ матеріального або нематеріального характеру з метою отримання неправомірної переваги в освітньому процесі.

Необ'єктивне оцінювання – свідоме завищення або заниження оцінки результатів навчання здобувачів освіти.

Відповідальність за порушення академічної доброчесності може відрізнятися за видами порушень, їх повторюваністю, видами робіт (поточні письмові завдання, підсумкова атестація з дисципліни, підсумкова атестація на певному рівні освіти, дисертації, монографії, наукові публікації, наукові звіти тощо) та ін.

Основні види відповідальності здобувачів вищої освіти за порушення академічної доброчесності встановлює ч. 6 ст. 42 Закону України «Про освіту». До них належать:

- повторне проходження оцінювання (контрольна робота, іспит, залік тощо);
- повторне проходження відповідного освітнього компонента освітньої програми;
- відрахування із закладу освіти (крім осіб, які здобувають загальну середню освіту);
- позбавлення академічної стипендії;
- позбавлення наданих закладом освіти пільг з оплати навчання.

Закон передбачає (ч. 7 ст. 42), що додаткові та / або деталізовані види академічної відповідальності учасників освітнього процесу за конкретні порушення можуть встановлюватися спеціальними законами та внутрішніми положеннями закладу вищої освіти. Додатково до визначених законом видів академічної відповідальності заклади вищої освіти можуть застосовувати:

- усне зауваження від викладача або уповноваженого представника адміністрації (керівника кафедри, факультету тощо);
- попередження про можливість притягнення до академічної відповідальності;
- скерування на додаткове навчання з питань академічної доброчесності;
- повторне виконання завдання;
- зниження оцінки за виконання завдання;

- внесення постійного чи тимчасового запису до реєстру порушень академічної доброчесності (цей запис може бути доступний потенційним роботодавцям, закладам вищої освіти при прийомі на навчання або на роботу, а також в інших визначених внутрішніми регуляторними документами випадках);
- усне чи письмове повідомлення юридичної або фізичної особи, яка здійснює оплату за навчання, про факт порушення;
- виключення з рейтингу претендентів на отримання академічної стипендії або нарахування штрафних балів у такому рейтингу;
- позбавлення почесних звань, нагород, стипендій тощо, присуджених закладом вищої освіти;
- позбавлення права голосу у колегіальних органах управління закладу вищої освіти або обмеження права на участь у роботі таких органів на певний термін;
- позбавлення права брати участь у конкурсах на отримання фінансування наукових досліджень, стипендій, грантів тощо;
- відрахування чи звільнення.

При цьому слід враховувати, що окремі види відповідальності можуть водночас бути видами дисциплінарної чи адміністративної відповідальності. В такому разі вони можуть застосовуватися лише у випадках та у порядку, визначених законами України.

Деякі з передбачених Законом видів порушень академічної доброчесності водночас можуть розглядатися як кримінальні злочини, адміністративні чи дисциплінарні правопорушення. Академічна відповідальність не є юридичною відповідальністю. Вона є відповідальністю перед академічною спільнотою за порушення її етичних норм. Тому притягнення учасника освітнього процесу до юридичної відповідальності або звільнення його від юридичної відповідальності з nereабілітуючих підстав не є підставою для автоматичного звільнення цієї особи від академічної відповідальності.

Порядок виявлення та встановлення фактів порушення академічної доброчесності визначаються уповноваженим колегіальним органом управління закладу освіти з урахуванням вимог цього Закону та спеціальних законів.

Кожна особа, щодо якої порушено питання про порушення нею академічної доброчесності, має такі права:

1) знайомитися з усіма матеріалами перевірки щодо встановлення фактів порушення академічної доброчесності, подавати до них зауваження;

2) особисто або через представника надавати усні та письмові пояснення або відмовитися від надання будь-яких пояснень, брати участь у дослідженні доказів порушення академічної доброчесності;

3) знати про дату, час і місце та бути присутньою під час розгляду питання про встановлення факту порушення академічної доброчесності та притягнення її до академічної відповідальності;

4) оскаржити рішення про притягнення до академічної відповідальності до органу, уповноваженого розглядати апеляції, або до суду.

8. ПРАВИЛА ЦИТУВАННЯ ТА ПОСИЛАННЯ НА ВИКОРИСТАННІ ДЖЕРЕЛА

Працюючи над кваліфікаційною роботою, здобувач має дотримуватися Кодексу академічної доброчесності ХНПУ імені Г.С. Сковороди (Кодекс) [8].

Відповідно до етичних норм, у кваліфікаційній роботі не допускається просте переписування літературних джерел, забороняється їх цитування без посилань. Здобувач повинен надавати посилання на джерела, матеріали або окремі результати, інформація / дані з яких наводяться у кваліфікаційній роботі, або на положення, питання тощо, які прийняті до уваги здобувачем.

Цитата – це дослівне відтворення фрагмента якогось тексту з обов'язковим посиланням на джерело [9].

У кваліфікаційних роботах найчастіше використовують **два види цитувань**:

- пряме – це точна цитата з будь-якого тексту;

- непряме – це переказ фрагмента тексту іншого автора своїми словами. Він доречний, коли необхідно дати інформацію відразу з декількох джерел і потрібно коротко викласти занадто великий обсяг тексту.

Загальні вимоги до цитування:

а) текст прямої цитати має починатися та закінчуватися лапками і наводиться у тій граматичній формі, у якій він поданий у джерелі, зі збереженням особливостей авторського написання;

б) цитування має бути повним, без довільного скорочення авторського тексту і без перекручень думок автора. Пропуск слів, пропозицій, абзаців при цитуванні допускається без перекручення авторського тексту і позначається трьома крапками. Вони ставляться в будь-якому місці цитати (на початку, усередині, на кінці). Якщо перед опущеним текстом або за ним стояв розділовий знак, то він не зберігається;

в) кожна цитата (як пряма, так і непряма) обов'язково супроводжується посиланням на джерело;

г) при непрямому цитуванні (парафраз), слід бути гранично точним у викладі думок автора, коректним щодо оцінки його результатів і давати відповідні посилання на джерело;

Наукова кваліфікаційна робота не має бути перевантажена прямими цитатами.

Бібліографічне посилання – це бібліографічний опис джерела цитати або інформаційного джерела, яке обговорюється в тексті роботи. У наукових роботах першого (бакалаврського) та другого (магістерського) рівнів вищої освіти бібліографічні посилання являють собою список використаних джерел [9].

Бібліографічні посилання використовуються у наступних випадках:

- при цитуванні фрагментів тексту, формул, таблиць, ілюстрацій;
- при запозиченні положень, формул, таблиць, ілюстрацій і т. п. не у вигляді цитати;
- при перефразуванні, недослівному відтворенні фрагмента чужого тексту;
- при аналізі в тексті змісту інших публікацій;

- при необхідності посилання читача до інших публікацій, де матеріал, який підлягає обговоренню, є в більш повному об'ємі [9].

Посилання подаються наступним чином:

безпосередньо за цитованим текстом ставляться квадратні дужки [], у яких пишеться порядковий номер цитованого джерела, як він йде у списку використаних джерел та номер(и) сторінки/сторінок, звідки береться інформація. Наприклад, *«...пропонується розуміти певне зіткнення двох сторін (індивідів, груп, утворень), що прагнуть до володіння одними і тими ж благами або до досягнення несумісних цілей, й яке має певні біологічні, психологічні і соціальні «коріння» виникнення (за термінологією Р. Арона)»* [5, с. 66].

Якщо посилання здійснюється на електронний документ, який не має сторінок, то у квадратних дужках зазначається лише номер цього джерела у загальному списку використаних джерел.

Посилання в тексті роботи на джерела зазначаються також лише порядковим номером за переліком посилань, наприклад: *«... дане положення підтверджується у працях вітчизняних вчених [1-7].»* або *«... дане положення підтверджується у працях вітчизняних вчених [1; 5; 22; 34].»*

Зверніть увагу:

Якщо фрагмент запозиченого тексту / ідеї наводиться без лапок та без оформленого посилання, це вважається плагіатом та є приводом для недопущення роботи до захисту!!!

У разі посилання на структурні елементи роботи, необхідно використовувати такі вирази: *«у розділі 2», «див. 2.1», «відповідно до таблиці 2.1», «на схемі 2.5», «(Додаток 1)»* тощо.

9. ПОРЯДОК ПІДГОТОВКИ ЗДОБУВАЧА ДО ЗАХИСТУ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ

Отримавши позитивний відгук наукового керівника, здобувач подає кваліфікаційну роботу на кафедру та на рецензування.

Не пізніше як за два тижні до захисту, відповідно до затвердженого графіка засідань Кваліфікаційної комісії, кафедра на підставі відгуку наукового керівника та рецензії (рецензій) надає рекомендацію щодо захисту кваліфікаційної роботи здобувача.

Не пізніше як за п'ять днів до захисту кваліфікаційна робота разом із рецензією (рецензіями), відгуком наукового керівника передається для Кваліфікаційної комісії.

Кваліфікаційній комісії надаються також інші матеріали, що характеризують наукову та практичну значущість роботи (опубліковані статті, тези наукових доповідей за темою дослідження; акти впровадження результатів дослідження тощо). Наявність таких матеріалів є обов'язковою при оцінюванні кваліфікаційної роботи.

10. ПОРЯДОК ПРОВЕДЕННЯ ЗАХИСТУ ТА КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ

До захисту кваліфікаційної роботи допускаються здобувачі, які повністю виконали всі вимоги навчального плану.

Процедура захисту включає:

- виступ здобувача із доповіддю щодо змісту кваліфікаційної роботи та її мультимедійною презентацією;
- оголошення відгуку наукового керівника, рецензій (рецензії), результатів перевірки на плагіат;
- запитання до здобувача щодо змісту кваліфікаційної роботи;
- відповіді здобувача на поставлені питання;
- прикінцеве слово здобувача;
- рішення Кваліфікаційної комісії про оцінку роботи.

Захист відбувається на відкритому засіданні Кваліфікаційної комісії.

Для виступу перед Кваліфікаційною комісією здобувачу надається орієнтовно 5-7 хвилин (що відповідає озвученню приблизно 3-4 сторінок друкованого тексту).

Усний виступ здобувача на відкритому засіданні Кваліфікаційної комісії містить:

- обґрунтування актуальності теми;
- визначення об'єкта, предмету, мети кваліфікаційної роботи, логіки реалізації конкретних завдань;
- розкриття сутності наукової новизни, теоретичної та практичної значущості отриманих результатів дослідження;
- виклад висновків, рекомендацій.

До захисту кваліфікаційної роботи здобувач має підготувати презентацію, у якій за допомогою мультимедіа необхідно продемонструвати основні положення та результати науково-дослідної роботи. Демонстрація презентації кваліфікаційної роботи має супроводжувати усний виступ здобувача. Основна мета презентації – підвищення сприйняття результатів захисту членами Кваліфікаційної комісії та присутніми.

Головні вимоги до презентації:

- обсяг презентації на 5-7 слайдів;
- перший зі слайдів – це назва роботи та П.І.Б. автора і наукового керівника;
- рекомендовано другий слайд присвятити меті, об'єкту та предмету дослідження;
- третій слайд може включати опис структури роботи;
- наступні 2-3 слайди рекомендовано присвятити головним результатам дослідження по кожному з розділів кваліфікаційної роботи;
- на останньому слайді фіксуються загальні висновки дослідження

Текст виступу та презентацію, які мають взаємодоповнювати одне одного, необхідно узгодити з науковим керівником.

Здобувач зобов'язаний також по суті відповісти на запитання членів Кваліфікаційної комісії, надати аргументовані роз'яснення щодо критичних зауважень, висловлених у рецензіях.

Під час виступу здобувач повинен продемонструвати рівень володіння матеріалом дослідження й аргументовано довести наукову та практичну цінність виконаної роботи, зокрема:

- виявити ґрунтовну обізнаність і належну ерудованість щодо обраної проблеми та предмету дослідження, в тому числі достатній рівень обізнаності щодо вітчизняних і закордонних джерел за темою дослідження;
- показати інноваційний характер самостійно отриманих результатів;
- поєднати виступ із використанням мультимедійних засобів, демонструванням таблиць, схем тощо.

Рішення про оцінку кваліфікаційної роботи ухвалюється на закритому засіданні Кваліфікаційної комісії.

Оцінювання кваліфікаційної роботи здійснюється за 100 бальною шкалою Університету. При оцінюванні кваліфікаційної роботи Кваліфікаційна комісія враховує такі **основні критерії**:

1. вагомість отриманих наукових результатів та якість оформлення кваліфікаційної роботи;
2. презентацію та представлення результатів кваліфікаційної роботи під час офіційного захисту;
3. оприлюднення результатів кваліфікаційної роботи.

№	Орієнтовні критерії оцінювання	Кількість балів
1.	Вагомість отриманих наукових результатів: <ul style="list-style-type: none"> • точність та коректність формулювань наукових положень та висновків, • наукова новизна та практична значущість, 	До 50 балів (для магістрів), до 55 (для бакалаврів)

	<ul style="list-style-type: none"> • актуальність обраної теми наукового дослідження, • чіткість постановки мети та завдань кваліфікаційної роботи та повнота їх реалізації, • адекватність обраних методів наукового дослідження, • обсяг отриманих даних прикладного дослідження та глибина їх інтерпретації (за наявності), • дотримання наукового стилю викладу інформації. 	
	Якість оформлення кваліфікаційної роботи відповідно до встановлених вимог.	До 10 балів
2.	Представлення результатів кваліфікаційної роботи на офіційному захисті (якість доповіді та мультимедійної презентації, відповіді на запитання).	До 30 балів
3.	Оприлюднення результатів кваліфікаційної роботи: <ul style="list-style-type: none"> • участь в наукових конференціях, конкурсах студентських наукових робіт, • наявність наукової публікації за результатами кваліфікаційної роботи (в друкованому чи електронному виданні), • впровадження результатів наукової роботи в практику, наявність актів впровадження. 	До 10 балів (для магістрів), до 5 балів (для бакалаврів)
	Максимальна оцінка	100 балів

Здобувачу, який успішно захистив кваліфікаційну роботу, за рішенням Кваліфікаційної комісії присвоюється ступінь бакалавра або магістра, видається диплом і додаток до нього.

Кваліфікаційна робота (один примірник), рецензія (рецензії), відгук наукового керівника зберігаються в установленому порядку.

Назва та оцінка кваліфікаційної роботи заносяться в індивідуальний навчальний план здобувача, навчальну картку здобувача, додаток до диплома випускника.

За пропозицією Кваліфікаційної комісії кращі кваліфікаційні роботи відзначаються заохочувальними заходами, зокрема наданням випускникам рекомендацій до вступу в аспірантуру Університету тощо.

Якщо захист кваліфікаційної роботи визнається незадовільним, Кваліфікаційна комісія ухвалює рішення щодо можливості повторного захисту тієї самої роботи з доопрацюванням, чи необхідності опрацювання нової теми, визначеної відповідною кафедрою.

Здобувач, який не захистив кваліфікаційну роботу, допускається до повторного її захисту протягом трьох років після закінчення курсу навчання в Університеті.

Здобувачам, які не захищали кваліфікаційну роботу з поважної причини (підтвердженою документально), наказом ректора може бути продовжено термін навчання до закінчення терміну роботи Кваліфікаційної комісії з метою захисту кваліфікаційної роботи, але не більше, ніж на один рік.

11. СПИСОК ДОПОМІЖНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Академічна доброчесність. URL: <http://hnpu.edu.ua/uk/division/akademichna-dobrochesnist>.
2. Бізюк А. В., Вовк О. В., Ткаченко В. П. Основи наукових досліджень : навч. посіб. Харків : ХНУРЕ, 2019. 180 с.
3. Декларація про дотримання академічної доброчесності в Харківському національному педагогічному університеті імені Г. С. Сковороди. URL: http://hnpu.edu.ua/sites/default/files/files/Rada_molod_vchen/deklaraziya%20pro%20dotrymannya%20akademichnoyi%20dobrochesnosti.pdf.
4. Еко У. Як написати дипломну роботу: Гуманітарні науки / пер. за ред. О. Глотова. Тернопіль: Мандрівець, 2007. 224 с.
5. Електронний архів Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди. URL: [https://dspace.hnpu.edu.ua/home.jsp?locale=uk#:~:text=EKhNPUIR-%20\(Electronic%20Kharkiv%20National%20Pedagogical,Сковороди](https://dspace.hnpu.edu.ua/home.jsp?locale=uk#:~:text=EKhNPUIR-%20(Electronic%20Kharkiv%20National%20Pedagogical,Сковороди).
6. Етичний кодекс ученого України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0002550-09#Text>.

7. Етичний кодекс ХНПУ імені Г.С. Сковороди. URL: http://hnpu.edu.ua/sites/default/files/files/Normat_dokum/Piojenn/Etuchnyi_kodeks.pdf.
8. Кодекс академічної доброчесності ХНПУ імені Г.С. Сковороди (у новій редакції). URL: http://hnpu.edu.ua/sites/default/files/files/Normat_dokum/Pol/Kodeks%20akademichnoi%20dobrochesnosti%20KhNPU%20imeni%20H.S.%20Skovorody%20.pdf.
9. Кудінов І. О. Основи наукового цитування. URL: <https://www.donnu.edu.ua/wp-content/uploads/sites/8/2019/08/Kudinov-I.O.-Osnovi-naukovogo-czitivannya.pdf>.
10. Медвідь В. Ю., Данько Ю. І., Коблянська І. І. Методологія та організація наукових досліджень (у структурно-логічних схемах і таблицях) : навч. посіб. Суми : СНАУ, 2020. 220 с. URL: https://agro.snau.edu.ua/wp-content/uploads/2020/11/20201113_100711.pdf.
11. Освітня програма «Політологія» другого (магістерського) рівня вищої освіти / ХНПУ імені Г.С. Сковороди, 2022. URL: http://smc.hnpu.edu.ua/files/Osvitni_programi/Osvitni_programu_magistr/2022/Politologiya.pdf.
12. Освітня програма «Політологія» першого (бакалаврського) рівня вищої освіти / ХНПУ імені Г.С. Сковороди, 2022. URL: http://smc.hnpu.edu.ua/files/Osvitni_programi/Osvitni_programu_bakalavr/2022_rik/Politolohiia.pdf.
13. Оформлення списку використаних джерел згідно ДСТУ 8302:2015 Інформація та документація. Бібліографічне посилання. Загальні положення та правила складання та міжнародного стилю АРА : презентація / уклад. О. І. Романовська ; Харків. нац. пед. ун-т імені Г. С. Сковороди, Наук. б-ка. – Харків : ХНПУ, 2019. – 62 сл. URL: <https://dspace.hnpu.edu.ua/handle/123456789/2921>.
14. Перевірка на плагіат. URL: <http://hnpu.edu.ua/uk/perevirka-na-plagiat>.
15. Положення про кваліфікаційну роботу здобувачів першого (бакалаврського) і другого (магістерського) рівнів вищої освіти ХНПУ імені Г.С. Сковороди (у новій редакції). URL: [http://hnpu.edu.ua/sites/default/files/files/Normat_dokum/Pol/Polozhennia%20pro%20kvalifikatsiinu%20robotu%20zdobuvachiv%20persshoho%20\(bakalavrskoho\)%20i%20druhoho%20\(mahisterskoho\)%20rivniv%20vyshchoi%20osvity%20KhNPU%20imeni%20H.S.%20Skovorody%20.pdf](http://hnpu.edu.ua/sites/default/files/files/Normat_dokum/Pol/Polozhennia%20pro%20kvalifikatsiinu%20robotu%20zdobuvachiv%20persshoho%20(bakalavrskoho)%20i%20druhoho%20(mahisterskoho)%20rivniv%20vyshchoi%20osvity%20KhNPU%20imeni%20H.S.%20Skovorody%20.pdf).
16. Положення про комісію з етики та управління конфліктами. URL: http://hnpu.edu.ua/sites/default/files/files/Normat_dokum/Piojenn/Komicia_z_etuku_ta_upravlinya_konfliktamu.pdf.

17. Положення про комісію з питань академічної доброчесності. URL: http://hnpu.edu.ua/sites/default/files/files/Normat_dokum/polozh_komissiya_akadem_dobrochesnist.pdf.

18. Положення про організацію освітнього процесу в Харківському національному педагогічному університеті імені Г.С. Сковороди (у новій редакції). URL: http://hnpu.edu.ua/sites/default/files/files/Normat_dokum/Piojenn/Pro_organisaziyu_osvitnogoz_procesy.pdf.

19. Порядок перевірки здобувачів освіти другого (магістерського) рівня вищої освіти на наявність текстових запозичень. URL: http://hnpu.edu.ua/sites/default/files/files/Normat_dokum/Pol/Poradok_perevirki_kvalifikaz_robit.pdf.

20. Про вищу освіту : Закон України від 01.07.2014 № 1556-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text>.

21. Про освіту : Закон України від 05.09.2017 р. № 2145-VIII : станом на 13 груд. 2022 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19/page#Text>.

22. Теорія і методологія наукових досліджень : навч. посіб. для студентів (магістрів) усіх форм навчання / Ю. Д. Костін, Т. В. Полозова, І. А. Шейко, Д. Ю. Костін. Харків : ХНУРЕ, 2021. 152 с.

**Зразок оформлення титульного аркуша до магістерської
кваліфікаційної роботи**

Міністерство освіти і науки України
Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди

Факультет соціальних і поведінкових наук
Кафедра політології, соціології і культурології

Освітня програма «Політологія»
спеціальність 052 Політологія

Кваліфікаційна робота
на здобуття освітнього ступеня магістр

**«ГІБРИДНА ВІЙНА У ПОЛІТИЧНОМУ ПРОЦЕСІ: ОСОБЛИВОСТІ
ПРОЯВІВ ТА ЗАСОБИ ПРОТИДІЇ»**

здобувача другого (магістерського) рівня вищої освіти

Петренка Тараса Георгійовича

Науковий керівник: Лисенко Ірина Олександрівна, канд.
політ. н., доц.

Рецензенти: Фрідман Галина Сергіївна, канд. пол.н.,
доц. каф. туристичного бізнесу та
країнознавства ХНУ імені В.Н. Каразіна

Гайворонська Тамара Павлівна, канд.
пол. н., доц. каф. політології, соціології
і культурології ХНПУ імені
Г.С. Сковороди

Харків – 2023 рік

**Зразок оформлення титульного аркуша до бакалаврської
кваліфікаційної роботи**

Міністерство освіти і науки України
Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди

Факультет соціальних і поведінкових наук
Кафедра політології, соціології і культурології

Освітня програма «Політологія»
спеціальність 052 Політологія

Кваліфікаційна робота
на здобуття освітнього ступеня бакалавр

**«ГІБРИДНА ВІЙНА У ПОЛІТИЧНОМУ ПРОЦЕСІ: ОСОБЛИВОСТІ
ПРОЯВІВ ТА ЗАСОБИ ПРОТИДІЇ»**

здобувача першого (бакалаврського) рівня вищої освіти

Петренка Тараса Георгійовича

Науковий керівник: Лисенко Ірина Олександрівна, канд.
політ. н., доц.

Рецензент: Гайворонська Тамара Павлівна, канд.
пол. н., доц. каф. політології, соціології
і культурології ХНПУ
імені Г.С. Сковороди

Харків – 2023 рік

Зразок оформлення анотації до кваліфікаційної роботи**АНОТАЦІЯ**

Петренко Т. Г. Гібридна війна у політичному процесі: особливості проявів та засоби протидії. На правах рукопису. Кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня магістр/бакалавр: спеціальність 052 Політологія. Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди. Кафедра політології, соціології і культурології. Харків, 2021. 55 с.

У роботі зроблено спробу дослідити особливості проявів та визначити методи протидії російській гібридній агресії в українському політичному процесі. Виокремлено підходи до розуміння явища гібридної війни крізь призму теорії поколінь воєн, поглиблено розуміння взаємозв'язку між доктринами «війни четвертого покоління» та гібридною війною в процесі формування еволюції війн. Встановлено взаємозв'язок між радянською та сучасною російською доктринами ведення прихованої агресії, що дозволило поглибити розуміння зміни географічного фактора війни на етнографічний. На основі теоретичних положень сформовано структуру російсько-української гібридної війни та визначено напрямки та засоби протидії російській агресії в умовах російсько-української гібридної війни.

Ключові слова: конфлікт, гібридна війна, інформаційні операції, гуманітарна політика, культурна політика.

ANNOTATION

Petrenko T. G. Hybrid War in the Political Process: Peculiarities of Manifestation and Counteractive Measures. Qualification work for the educational degree Master/Bachelor: specialty 052 Political Science. H.S. Skovoroda Kharkiv National Pedagogical University. Department of Politology, Sociology and Culturology. Kharkiv, 2021. 55 p.

In the work, an attempt is made to investigate the features of the manifestations and determine the methods of counteracting Russian hybrid aggression in the Ukrainian political process. Approaches to understanding the phenomenon of hybrid warfare through the prism of the theory of generations of wars are singled out, there are deepened the understanding of the relationship between the doctrine of «fourth generation warfare» and hybrid warfare in the process of forming the evolution of wars. The relationship between the Soviet and modern Russian doctrines of conducting covert aggression was established, which made it possible to deepen the understanding of the change in the geographical factor of the war to the ethnographic one. On the basis of theoretical provisions, the structure of the Russian-Ukrainian hybrid war was formed and the directions and means of countering Russian aggression in the conditions of the Russian-Ukrainian hybrid war were determined.

Key words: conflict, hybrid war, informational operations, humanitarian policy, cultural policy.

Зразок оформлення змісту кваліфікаційної роботи

ЗМІСТ

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ ТА СКОРОЧЕНЬ	4
ВСТУП.....	5
РОЗДІЛ I. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ДО	
ВИВЧЕННЯ ГІБРИДНОЇ ВІЙНИ: ПОЛІТОЛОГІЧНИЙ ВИМІР.....	9
1.1. Теоретико-методологічні підходи до вивчення війни.....	9
1.2. Концептуалізація поняття «гібридна війна».....	20
РОЗДІЛ II. РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКА ГІБРИДНА ВІЙНА:	
ОСНОВНІ ЗАГРОЗИ ТА ЗАСОБИ ПРОТИДІЇ.....	31
2.1. Структурна модель російсько-української гібридної війни.....	31
2.2. Напрямки та засоби протидії агресії в умовах російсько-української гібридної війни.....	42
ВИСНОВКИ.....	53
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	56
ДОДАТКИ.....	59

Зразок оформлення умовних позначень та скорочень
до кваліфікаційної роботи

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ ТА СКОРОЧЕНЬ

АТО	Антитерористична операція
ГРУ	Головне розвідувальне управління
ЄС	Європейський Союз
ІПСО	інформаційно-психологічна операція
ЗМІ	Засоби масової інформації
ЗС	Збройні сили
НАТО	Організація північноатлантичного договору
НІСД	Національний інститут стратегічних досліджень
ОБСЄ	Організація з безпеки і співробітництва в Європі
ООН	Організація Об'єднаних Націй
ООС	Операція Об'єднаних сил
УЦР	Українська Центральна Рада
ВВС	Британська Телерадіомовна Корпорація

Бланк завдання для кваліфікаційної роботи

**ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ Г. С. СКОВОРОДИ**

**Факультет соціальних і поведінкових наук
Кафедра політології, соціології і культурології**

Освітній рівень	бакалавр/магістр
Освітня програма	Політологія
Спеціальність	052 Політологія

ЗАТВЕРДЖУЮ
Завідувач кафедри політології,
соціології і культурології
_____ Безрук О.О.
« ____ » _____ р.

ЗАВДАННЯ НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ
здобувачу першого (бакалаврського) /
другого (магістерського) рівня вищої освіти

(прізвище, ім'я по батькові)

Тема роботи:

Науковий керівник: _____
(прізвище, ім'я по батькові, науковий ступінь, вчене звання)

Строк подання здобувачем роботи _____

Дата видачі завдання _____

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№	Назва етапів кваліфікаційної роботи	Строк виконання	Примітка

Здобувач _____
(Підпис) (Прізвище, ініціали)

Науковий керівник _____
(Підпис) (Прізвище, ініціали)

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Байме К. Політичні теорії сучасності / пер. з нім. М. Култаєвої та М. Бойченка. К. : Стилос, 2008. 396 с .
2. Герасіна Л.М. Методологія і праксеологія дослідження політичних процесів. *Вісник Національного університету «Юридична академія України імені Ярослава Мудрого»*. 2017. № 2 (33). С. 17–29.
3. Долженко О. Гібридна війна як інноваційний концепт сучасної геополітики. *Науковий часопис імені М.П. Драгоманова . Серія 22. Політичні науки та методика викладання соціально-політичних дисциплін*. 2022. Вип. 31. С. 59-72.
4. Політична енциклопедія / редкол.: Ю. Левенець (голова), Ю. Шаповал (заст. голови) та ін. К. : Парламентське видавництво, 2011. 808 с.
5. Про національну безпеку України : Закон України від 21.06.2018 р. № 2469-VIII : станом на 16 лист. 2021 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19#Text>. (дата звернення: 17.08.2022)
6. Руценко І. П. Російсько-українська гібридна війна: погляд соціолога : монографія. Харків : ФОП Павленко О.Г., 2015. 268 с.
7. Світова гібридна війна: український фронт : монографія / за заг. ред. В.П. Горбуліна. – К. : НІСД, 2017. – 496 с.
8. Требін М. П., Чернишова Т. О. Еволюція війн крізь призму революцій у військовій справі. *Науково-практична конференція Харківського національного університету Повітряних Сил імені Івана Кожедуба «Сучасна війна: гуманітарний аспект»*: тези доповідей, 30 червня 2017 р. Харків: ХНУПС ім. І. Кожедуба, 2017. С. 16-21.
9. Glenn R. W. All Glory is Fleeting: Insights from the Second Lebanon War. Santa Monica. CA: RAND, 2008. 97 p.
10. Hoffman F. G. Hybrid Warfare and Challenges. *Joint Force Quarterly*. 2009. Vol.52, 1st Quarter. P. 34-39.

Бланк заяви про ознайомлення з нормативною базою перевірки кваліфікаційної роботи на плагіат

Завідувачу кафедри політології,
соціології і культурології ХНПУ
імені Г.С. Сковороди
доц. Безруку О.О.
здобувача вищої освіти

(ПІБ, спеціальність, група, телефон)

ЗАЯВА

Я, _____, здобувач _____ групи,
виконавець кваліфікаційного дослідження на тему «_____»
_____» на здобуття ступеня освітнього рівня _____

бакалавр/магістр

про використання системи UNICHECK для виявлення текстових збігів /ідентичності/схожості в роботах здобувачів вищої освіти ознайомлений (а) та надаю Університету право на передачу моєї роботи для обробки та збереження в системі виявлення текстових збігів/ідентичності/схожості та використання роботи для виявлення плагіату в інших роботах, які завантажуються/завантажуватимуться для перевірки системою виявлення текстових збігів/ідентичності/схожості користувачами, які мають доступ до цієї системи, виключно в обмежених цілях для виявлення плагіату в текстах робіт.

Електронна версія моєї роботи збігається (ідентична) з друкованою.

Я даю дозвіл на розміщення електронної копії моєї роботи в Інституційному репозитарії (закритому авторизованому доступі) Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди.

Дата

Підпис

(ПІБ)

Типові приклади бібліографічного опису

Характеристика джерела	Приклад оформлення
	КНИГИ
<i>Один автор</i>	<p>Вебер М. Соціологія. Загальноісторичні аналізи. Політика / пер. з нім. Київ, 1998. 534 с</p> <p>Ясінська А. Ю. Поведінка виборців, що не визначилися в електоральних процесах в Україні та європейських країнах (2010–2019) : монографія. Київ : ППІЕНД ім. І. Ф. Кураса НАН України, 2022. 328 с.</p>
<i>Два автори</i>	<p>Бокало Н., Трохимчук С. Проблеми і перспективи демократизації в країнах Центрально-Східної Європи (на прикладі Вишеградської четвірки). Львів, 2000. 68 с.</p> <p>Горбулін В.П., Качинський А.Б. Стратегічне планування: вирішення проблем національної безпеки : монографія. К. : НІСД, 2010. 288 с</p>
<i>Три автори</i>	<p>Герасимчук Т., Киридон А., Троян С. Концептуальні основи теорії політики : навч. посібник. Рівне : видавець Зень О. М., 2008. 307 с.</p> <p>Пилипенко В. Є., Привалов Ю. О., Ніколаєвський В. М. Владна еліта у контексті суспільного розвитку. К. : ПЦ «Філіант», 2008. 158 с.</p>
<i>Чотири автори та більше</i>	<p>Правова і політична культура українського соціуму за умов модернізації політико-правового життя : монографія / О. О. Безрук та ін. ; за ред. М. П. Требіна. Х. : Право, 2017. 560 с.</p> <p>Цивілізаційна ідентичність українства: історія і сучасність / авт. кол.: О. Рафальський (керівник), Я. Калакура (науковий редактор), О. Калакура, М. Юрій. Київ : ППІЕНД ім. І. Ф. Кураса НАН України, 2022. 512 с.</p>
<i>Без автора</i>	<p>Світова гібридна війна: український фронт : монографія / за заг. ред. В. П. Горбуліна. Київ : НІСД, 2017. 496 с.</p>
<i>Автор і перекладач</i>	<p>Сунь-цзи. Мистецтво війни / пер. Г. Латника. Київ : Арій, 2014. 128 с.</p> <p>Померанцев П. Це не пропаганда. Подорож на війну проти реальності / пер. з англ. О. Форостина. Київ : Yakaboo Publishing, 2020. 288 с.</p>

Багатотомне видання	<p>Енциклопедія історії України : в 10 т. / редкол. : В. А. Смолій та ін. Київ, 2003–2013. Т. 1–10.</p> <p>Історія політичної думки: підручник: у 2-х т. Т.2. XX – початок XXI ст. / Т. В. Андрущенко, О. В. Бабкіна, І. Ю. Вільчинська та ін. ; за заг. ред. Н. М. Хоми. Вид. 2-е, перероб. і доп. Львів : «Новий Світ–2000», 2017. 598 с.</p>
	ЧАСТИНА ВИДАННЯ
Розділ книги, частина довідкового видання	<p>Денисенко І.Д. Сучасні теорії модернізації: зміст, еволюція, стратегії розвитку. <i>Правова і політична культура українського соціуму за умов модернізації політико-правового життя</i> : монографія / О. О. Безрук та ін. ; за ред. М. П. Требіна. Х. : Право, 2017. С. 143-155.</p> <p>Сірий М. І. Судова влада. <i>Юридична енциклопедія</i>. Київ, 2003. Т. 5. С. 699.</p>
Тези доповідей, матеріали конференцій	<p>Карпенко А.А. Теоретичне осмислення інформаційної війни. <i>Соціалізація особистості у сучасних соціокультурних та соціально-політичних контекстах</i> : зб. матеріалів XII Міжнародної науково-практичної конференції / ХНПУ ім. Г.С. Сковороди. Харків, 2022. С. 56-59.</p> <p>Стрельнікова О.О., Єсіна Н.О. Мотиваційна складова добродійної діяльності в контексті соціальної відповідальності. <i>Проблеми та перспективи розвитку підприємництва: матеріали XV Міжнародної науково-практичної конф., 26 листопада 2021 р. Х. : ХНАДУ, 2021. С. 140-141.</i></p>
Статті з продовжуючих та періодичних видань	<p>Діяльність органів публічної влади України у протидії епідемії Covid-19: інформаційно-безпековий контекст / Куц Г. М., Денисенко І. Д., Безрук О. О., Радіонова І. О., Куц Ю. О. <i>Сучасне суспільство: Збірник наукових праць</i>. Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди. Харків, 2021. Вип. 1 (22). С. 47-70.</p> <p>Тесфайє Л.А. Поєднання старих і нових інституціональних підходів у дослідженні форм правління та політичних режимів. Науково-теоретичний альманах <i>Грані</i>. 2021. Т. 24. № 6. С.109-116.</p>

	<p>Мануйлов Є. М., Прудникова О. В. Інформаційно-культурна безпека України в умовах «гібридної війни». <i>Вісник Національного університету «Юридична академія України імені Ярослава Мудрого»</i>. Серія : Філософія, філософія права, політологія, соціологія. 2017. № 1. С. 26-36.</p> <p>Акмеологічні засади публічного управління / Є. І. Ходаківський та ін. <i>Вісник ЖНАЕУ</i>. 2017. № 1, т. 2. С. 45–58.</p> <p>Безрук О.О., Тесфайє Л.А. Політичне лідерство в електоральному процесі: досвід США. <i>European Political and Law Discourse</i>. 2022. Vol. 9, Is. 1. P. 53-66.</p>
	ЕЛЕКТРОННІ РЕСУРСИ
Книга	<p>Громадянське суспільство: політичні та соціально-правові проблеми розвитку : монографія / Г. Ю. Васильєв та ін. ; за ред. М. П. Требіна. Х. : Право, 2013. 536 с. URL: https://dspace.nlu.edu.ua/bitstream/123456789/10902/1/Gromad_suspilstvo_2013.pdf (дата звернення: 10.11.2022).</p>
Законодавчі Документи	<p>Про забезпечення функціонування української мови як державної : Закон України від 25.04.2019 р. № 2704-VIII : станом на 13 груд. 2022 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2704-19#Text. (дата звернення: 17.08.2022).</p>
Періодичні видання	<p>Куц Г.М. Неолібералізм: основні ідеї та інтерпретації. <i>Вісник Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна. Серія «Питання політології»</i>. 2015. Вип. 17 (912). С. 174-183. URL: https://periodicals.karazin.ua/politology/article/view/3223 (дата звернення: 10.11. 2022).</p> <p>Colletta L. Political Satire and Postmodern Irony in the Age of Stephen Colbert and Jon Stewart. <i>Journal of Popular Culture</i>. 2009. Vol. 42, № 5. P. 856–874. DOI: 10.1111/j.1540-5931.2009.00711.x.</p> <p>Андрущенко В. Академічна недоброчесність як виклик інтелектуальній спроможності нації. <i>Голос України</i>. 2018. 20 лип. С. 10. URL: http://www.golos.com.ua/article/305409 (дата звернення: 10.11. 2022).</p>

Сторінки з веб-сайтів	Україна має стати «другим Ізраїлем»: що це означає. Аналітичний центр «Обсерваторія демократії» : веб-сайт. URL: https://od.org.ua/uk/ukraina-mae-staty-drudym-izrailem/ (дата звернення: 10.11. 2022).
	ІНШІ ДОКУМЕНТИ
Законодавчі і нормативні документи (інструкції, накази)	Про національну безпеку України : Закон України. <i>Відомості Верховної Ради</i> . 2018. № 31 Конституція України : станом на 1 верес. 2016 р. / Верховна Рада України. Харків : Право, 2016. 82 с.
Дисертації, автореферати дисертацій	Цокур Є.Г. Джерела легітимності політичної влади: в контексті взаємодії держави та громадянського суспільства : дис. ... докт. політ. наук ; 23.00.02 / Національний педагогічний університет ім. М.П. Драгоманова. Київ, 2011. 394 с. Гапоненко В.А. Концептуальна модель інституційних передумов демократизації політичної системи України : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня д-ра політ. наук : 23.00.01. Київ, 2020. 34 с.

Електронне навчальне видання

**Калюжна Юлія Іванівна
Савельєва Тетяна Павлівна**

Методичні рекомендації
з підготовки кваліфікаційних робіт для здобувачів першого (бакалаврського) та
другого (магістерського) рівнів вищої освіти ХНПУ імені Г.С. Сковороди.
Освітня програма «Політологія». Спеціальність 052 «Політологія»

Відповідальний за випуск: Безрук О.О.

Комп'ютерна верстка: Калюжна Ю.І

Коректор: Савельєва Т.П.

Відповідальність за дотримання вимог академічної доброчесності несуть автори

Формат 60x90/16.

Гарнітура Times New Roman.

Підписано до друку 16.02.2023 р.

Умов. друк. арк. 3,00.